

Škola u muzeju: Uvod u kritičko razmišljanje o multikulturalizmu, 2021.

Prikaz projekta

“Škola u muzeju: Uvod u kritičko razmišljanje o multikulturalizmu” prvi je projekt udruge Muzej škola. Nastao je na temelju diplomskoga rada “Muzej kao mjesto formalnog obrazovanja za osnovnu i srednju školu: Primjer srednjoškolske nastave sociologije u Etnografskom muzeju u Zagrebu” koautorice ovoga prikaza. U sklopu diplomskoga rada ispitivali smo koje su nastavne metode i tehnike najprikladnije za ovaj tip nastave u muzeju, a potom smo dobivene rezultate primijenili u organizaciji nastave u sklopu projekta “Škola u muzeju”. Projekt se provodi uz potporu Inicijative mladih za ljudska prava – Hrvatska. Ovom prilikom bismo htjeli zahvaliti Inicijativi mladih za ljudska prava – Hrvatska (YIHR), a naročito Andrei Kovač na vođenju, pomoći i potpori koja nam je bila od neprocjenjivoga značaja.

Cilj ovoga projekta jest doprinijeti rješavanju dvaju aktualnih problema: prvi se odnosi na deficit edukativnih muzejskih aktivnosti koje su direktno povezane s propisanim nastavnim sadržajima i očekivanim ishodima učenja, naročito kada govorimo o srednjoškolskom obrazovanju, a drugi se odnosi na percepciju i predrasude javnosti spram izbjeglica, imigranata, azilanata i tražitelja azila.

Sve je češća pojava širenja moralne panike gdje se nastoji imigrante predstaviti kao sigurnosni problem. Prilikom konceptualizacije navedenoga problema autori često govore o kombiniranoj percepciji ekonomsko-kulturne prijeteće odnosno o mogućem sukobu oko različitih resursa između imigranata i domaćega stanovništva te o ideji da bi, zbog većih demografskih promjena, tradicionalne društvene vrijednosti mogle biti ugrožene (Halperin, Canetti-Nisim i Pedahzur 2007., prema Sabalić 2017.). U kontekstu ekonomske krize nastale kao posljedica pandemije covid-19 taj problem percepcije postaje još alarmantniji upravo zbog činjenice da su faktori koji uvelike utječu na stupanj percipirane prijeteće upravo gospodarski uvjeti jer pripadnici dominantne skupine smatraju da imaju isključivo pravo na određene resurse što dovodi do netolerantnih reakcija ako smatraju da su za to pravo zakinuti (Čačić-Kumpes, Gregurović i Kumpes 2012.).

Kako bismo doprinijeli rješavanju navedenih problema, osmislili smo nastavni sat sociologije na temu kulture u Etnografskom muzeju u Zagrebu (u nastavku EMZ) koja bi služila kao primjer dobre prakse i poticaj drugima na slične projekte. Ovim putem ujedno zahvaljujemo Željki Jelavić i Silviji Vrsalović na pomoći u potpori i realizaciji projekta. S obzirom na pandemiju covid-19 realizacija je osmišljena u dvjema varijantama: standardan posjet učenika muzeju i online verzija nastave u muzeju. U objema varijantama nastava je zamišljena da bude u trajanju od 120 minuta te se sastoji od dva dijela. Prvi dio uključuje vodstvo po stalnom postavu Zbirke izvanoeuropskih

kultura sa svrhom ponavljanja prethodno naučenih pojmova u razrednoj nastavi i nadogradnje već stečenoga znanja, dok se drugi dio sastoji od predavanja Princea Walea Soniyikija, nigerijskoga azilanta koji živi u Republici Hrvatskoj već deset godina. Kroz tu aktivnost učenici imaju prilike “iz prve ruke” čuti s kakvim se sve problemima susreću imigranti, izbjeglice, tražitelji azila i azilanti, iz kakvih uvjeta dolaze i s kojim ciljevima jer se pokazalo da na smanjivanje predrasuda velik utjecaj ima upravo taj, tzv. međugrupni kontakt (Čačić-Kumpes, Gregurović i Kumpes 2012.). Razlog tomu je da na taj način “oni drugi” postaju manje nepoznati, apstraktni i zastrašujući, a time ujedno omogućavamo da se čuje njihov glas te im dajemo priliku da ispričaju svoju priču što pospešuje generalno međukulturno razumijevanje.

Virtualnu nastavu sociologije u EMZ-u uspjeli smo realizirati krajem ožujka 2021. godine s učenicima Gimnazije i strukovne škole Bernardina Frankopana u Ogulinu. Nastava je održana putem Zoom aplikacije na način da smo uz pomoć opcije “Share screen” učenike vodili kroz virtualnu šetnju postavom koju EMZ ima na raspolaganju na svojim mrežnim stranicama (http://vrgt.novena.hr/etnografski_muzej_zagreb/). EMZ nam je također dao na korištenje fotografije predmeta iz postava koji nisu bili dovoljno dobro vidljivi u virtualnoj šetnji te smo njih koristili u PowerPoint prezentaciji kako bismo ih dodatno naglasili. Vodstvo kroz postav uključivalo je metodu razgovora jer se time potiče veća kognitivna aktivnost učenika koji pri susretu s predmetom razmišljaju, zaključuju i iznose svoja razmišljanja (Jurić 1979.). Učenicima smo postavljali pitanja poput “Možete li u ovom dijelu postava pronaći predmet koji ukazuje na kulturnu difuziju?”¹ i na taj smo način ponovili sociološke pojmove vezane uz kulturu, ali i primijenili te pojmove u novom kontekstu, što je prvi korak u razvijanju kritičkoga mišljenja (Chafee 1997.). Uz to, s obzirom da je dio stalnoga postava Zbirke izvaneuropskih kultura sabran u vremenu kolonijalizma, stavili smo naglasak na zločine koje su počinili Europljani te time nastojali osvijestiti kod učenika da predrasude i etnocentristički stavovi često dovode do vrlo ozbiljnih posljedica.

U drugom dijelu nastave bavili smo se etnocentrizmom današnjice na način da su učenici slušali predavanje Princea Walea Soniyikija iz Nigerije s ciljem postizanja odgojnih ishoda poput razvoja empatije, odbacivanja predrasuda i etnocentrističkih stavova, razvoja svijesti o civilizacijskim i društvenim problemima te razvoja demokratskih vrijednosti poput jednakosti, tolerancije i kritičnosti spram društva koji su propisani Nastavnim programom za gimnazije (1994.), ali se često zanemaruju zbog preopširnosti propisanih nastavnih sadržaja za predmet sociologije.

Virtualna nastava u EMZ-u vrednovana je rješavanjem anonimne ankete koju su učenici ispunjavali na kraju predavanja. Ispitani su dojmovi učenika vezani uz održanu nastavu, samoprocjena poznavanja i razumijevanja obrađenih socioloških pojmova te stavovi o smislu održavanja virtualne nastave u muzeju kao odgovor na probleme uzrokovane pandemijom covid-19. Učenicima je bio ponuđen izbor stupnja slaganja s navedenim tvrdnjama od 1 do 5, pri čemu je 1 – uopće se ne slažem, 2 – ne slažem

1 Difuzija je proces kulturne promjene kojom se ideje, tehnologije i vjerovanja prenose s jedne kulture na drugu (Fanuko 2009.). U dijelu postava iz Konga izloženi su križevi koji su dobar primjer difuzije jer predstavljaju širenje kršćanstva u Africi.

se, 3 – ne znam / ne mogu procijeniti, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem. S obzirom na to da se radi o vrlo malom razredu, ujedno i malom uzorku (razred se sastoji od svega deset učenika), na temelju rezultata ne mogu se raditi generalizacije, no ti su nam rezultati korisna povratna informacija koja će nam služiti za daljnji rad.

Što se tiče zadovoljstva učenika održanom online nastavom u EMZ-u, s česticom “Održana online nastava u muzeju bila mi je zanimljiva” složilo se ukupno 70% učenika, dok njih 30% nije bilo sigurno slaže li se s tom tvrdnjom ili ne. Isto tako, ukupno 70% učenika složilo se s tvrdnjom “Sviđa mi se što nam je predavačica postavljala pitanja tijekom vodstva po postavu”, 20% učenika nije moglo procijeniti, a svega 10% učenika se nije složilo s navedenom tvrdnjom. Također nas je zanimalo smatraju li učenici da im je ovakav tip nastave pomogao u razumijevanju nastavnoga sadržaja stoga smo od učenika tražili da procijene slažu li se s tvrdnjom “Razgovor o izlošcima pomogao mi je da bolje razumijem sociološke pojmove” te se 70% učenika složilo, dok njih 30% nije bilo sigurno. Isto tako, 80% učenika složilo se s tvrdnjom “Smatram da bih bolje razumio/razumjela sociološke pojmove kada bi mi se češće objašnjavali uz pomoć raznih muzejskih predmeta”, dok se 10% učenika nije složilo s tvrdnjom ili nije bilo sigurno. S obzirom na pandemiju covid-19 i sve češću potrebu za online nastavom tražili smo od učenika da procjene slažu li se s tvrdnjom “Smatram da je ovakav oblik online nastave u muzeju dobra zamjena za stvaran posjet muzeju tijekom pandemije”. S navedenom tvrdnjom složilo se 60% učenika, 30% nije bilo sigurno, a 10% se nije složilo. Iako se većina učenika slaže s tvrdnjom, vidljivo je da ima još puno prostora za napredak u kontekstu online nastave u muzeju. Da ne bi još trebalo odustajati od ideje online nastave u muzeju, govore nam stavovi učenika vezanih uz tvrdnju “Ne vidim svrhu održavanja online nastave u muzeju” jer se 100% učenika nije složilo s tom tvrdnjom. Stoga smatramo da je naš idući zadatak u virtualni sat sociologije u EMZ-u uklopiti i grupni rad uz pomoć online aplikacija poput Murala kako bi cijelo iskustvo učenicima bilo zanimljivije, da ih potaknemo da budu još aktivniji u nastavi, ali i da kroz taj rad razvijaju sposobnosti rješavanja problema i suradničke sposobnosti. Na taj bismo način ujedno i smanjili razliku između online nastave sociologije u EMZ-u i nastave sociologije u fizičkom prostoru muzeja koju planiramo realizirati početkom školske godine 2021./2022. s obzirom da ta nastava uključuje i aktivnost grupnoga rada gdje učenici samostalnim istraživanjem muzejskoga postava odgovaraju na pitanja vezana uz sociološki pojam kulture.

Glavna djelatnost udruge Muzej škola je osmišljavanje, provedba i evaluacija kvalitetnih edukativnih muzejskih aktivnosti koje su povezane s propisanim nastavnim sadržajima i očekivanim ishodima učenja u osnovnim i srednjim školama uz korištenje alternativnih metoda poučavanja koje iziskuju aktivnost učenika na nastavi, stoga planiramo nastaviti s opisanim aktivnostima i nakon službenoga završetka projekta te dobivene rezultate evaluacija primjenjivati u daljnjem razvoju ove, ali i drugih edukativnih aktivnosti i programa.

Filip Lončar i Katarina Petrović